

דפים מהספר "המערכה המלחמתית בחזית המצרית"

מאת לואא' [אלוף – פ.מ.] בדימוס ג'מאל חמאד

תירגם: אל"ם (מיל.) פסח מלובני – קצין באגף המודיעין.

הבהרות: אלוף (מיל.) אמנון רשף; אל"ם (מיל.) פסח מלובני; תא"ל (מיל.) ד"ר דני אשר.

עמ' 550

מצבה של חטיבה 182 צנחנים

ההוראה שנתנה מפקדת ארמיה 2 לעקיד [אל"ם – פ.מ.] אסמאעיל עזמי, מפקד חטיבה 182 צנחנים, אחר צהרי ה-19 לחודש, קבעה שהחטיבה תאבטח את האזור המשתרע בין תעלת סואץ ממזרח ותעלת המים המתוקים (תעלת סואץ הקלה – במקור) ממערב. זאת, בגזרה שבין טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] מדרום לעין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.] ומשם צפונה לנפישה, וכי יחידות מהחטיבה יתפסו את שני המוצבים שבתבה שיח' חנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.] וג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.], שעל הגדה המערבית של התעלה. מוצב חנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.] היה מאויש באותה עת על-ידי מחלקת חי"ר ממוכנת ומחלקת טנקים, ואילו מוצב ג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.] היה מאויש על-ידי פלוגת חי"ר ממוכן (פחות מחלקה – במקור) ומחלקת טנקים, וכולן מיחידות חטיבה 118 חי"ר ממוכן. מצבן של יחידות חטיבה 182 צנחנים היה כלהלן:

מوقف اللواء ١٨٢ مظلات

كان الأمر الصادر من قيادة الجيش الثاني إلى العقيد إسماعيل عزمي قائد اللواء ١٨٢ مظلات بعد ظهر يوم ١٩ أكتوبر ينص على قيام اللواء بتأمين المنطقة التي تقع بين قناة السويس شرقا والترعة الحلوة (ترعة السويس) غربا. وذلك في القطاع ما بين طوسون جنوبا إلى عين غصين، ثم إلى نفيشة شمالا، وعلى أن تقوم وحدات من اللواء باحتلال النقطتين القويتين عند الشيخ حنيدق وجبل مريم، على الشاطئ الغربي للقناة. وكانت نقطة حنيدق محتلة في ذلك الوقت، بفصيلة مشاة ميكانيكية وفصيلة دبابات، ونقطة جبل مريم، محتلة بسرية مشاة ميكانيكية (عدا فصيلة) وفصيلة دبابات، وكلها من وحدات اللواء ١١٨ مشاة ميكانيكي. وكان موقف وحدات اللواء ١٨٢ مظلات كما يلي:

גדוד 89 צנחנים: בבוקר ה-20 לחודש דיווח עקיד [אל"ם - פ.מ.] אסמאעיל עזמי למפקדת ארמיה 2 שהאויב תוקף את מערכי גדוד 89 צנחנים בטוסון ["פוקסטרוט" א' - א.ר.] בכוח שריון הכולל טנקים וחי"ר ממוכן, וביקש בשעה 07:00 בבוקר שתאשר לו לפוצץ את הגשר המזרחי של תעלת סואץ הקלה, כדי לאפשר למים לזרום לחוות החקלאיות ולהציף את השטח במים, וכך למנוע את התקדמות כוחות השריון של האויב.

אך לואא' [אלוף - פ.מ.] עבד אל-מנעם ח'ליל, מפקד ארמיה 2, הורה לו באופן מוחלט לא לפוצץ את גשר התעלה, כדי שלא למנוע את מי השתיה מהעיר סואץ שבדרום, ומכל הכפרים הנמצאים בין טוסון ["פוקסטרוט" א' - א.ר.] וסואץ, שהתעלה היא מקור המים היחיד של תושבי אזור נרחב זה. במקום להציף את השטח במים, הורה מפקד ארמיה 2 להניח מוקשים בכמות רבה על דרך התקדמות האויב.

הכתיבה 89 מבללל: פי فجر يوم 20 أكلوبر أفاد العقيد إسماعيل عزمي قيادة الجيش الثاني بأن العدو يهاجم موقع الكتيبة 89 مبللل في طوسون بقوة مدرعة تتكون من دبابات ومشاة ميكانيكية، وطلب في الساعة السابعة صباحا التصديق له بنسف الجسر الشرقي لترعة السويس لإدخال المياه على المزروعات وإغراق المنطقة بالمياه، لكي يمنع تقدم قوات العدو المدرعة. ولكن اللواء عبد المنعم خليل قائد الجيش الثاني أصدر له أمرا قاطعا بعدم نسف جسر الترعة، حتى لا يمنع مياه الشرب عن مدينة السويس في الجنوب، وعن كل القرى الواقعة بين طوسون والسويس، إذ إن الترعة هي مصدر الشرب الوحيد لسكان هذه المنطقة الواسعة. وبدلا من إغراق الأرض بالمياه، أمره قائد الجيش الثاني برص الألغام بكثافة على طريق تقدم العدو.

550

عم' 551

לאור החמרת המצב, פוצץ עקיד [אל"ם - פ.מ.] אסמאעיל עזמי את הגשר המזרחי של התעלה, והציף את האזור במים, דבר שהפך אותו לברכה גדולה מלאת בוץ, וגרם לטנקים הישראליים לשקוע בה עד צריחיהם. הדבר הביא לכך שההתקדמות התבצעה על-ידי כוחות הצנחנים של חטיבת עקיד [אל"ם - פ.מ.] דני מט [חטיבה 247 - א.ר.] וחיילי החי"ר הממוכן, לאחר שירדו מנגמ"שיהם. בשעה 10:45 הודיע עקיד [אל"ם - פ.מ.] אסמאעיל עזמי למפקד הארמיה, שמוצב גדוד 89 צנחנים בטוסון ["פוקסטרוט" א' - א.ר.] שעל התעלה מכותר על-יד כוחות האויב, וכי הוא נתון להפגזה ארטילרית והפצצה אווירית קשה והאבדות בו הן גדולות, ולא נותרו בגדוד, לדברי מפקדו, אלא כ-120 איש בלבד. עם שחר ה-21 לחודש דיווח מפקד החטיבה למפקדת ארמיה 2 כי הקשר עם גדוד 89 צנחנים בטוסון ["פוקסטרוט" א' - א.ר.] נותק בשל ההפגזה הארטילרית וההפצצה האווירית המרוכזות עליו. במהלך היום ניסה הכוח שנותר מהגדוד לסגת צפונה לכיוון אסמאעיליה. מאחר ועקיד [אל"ם - פ.מ.] אסמאעיל עזמי, מפקד חטיבה 182 צנחנים, המרה את הוראת מפקד הארמיה שלא לפוצץ את הגשר המזרחי של התעלה הקלה, הוא הודח מתפקידו לאחר שהתקבלה ההחלטה על הפסקת האש, וב-25 לחודש התמנה עקיד [אל"ם - פ.מ.] עבד אל-רחמן בהג'ת למפקד חטיבה 182 צנחנים.

ولكن العقيد إسماعيل عزمي إزاء تخرج الموقف قام بنسف الجسر الشرقي للترعة وأغرق المنطقة بالمياه، مما جعلها تتحول إلى بركة ضخمة من الوحل وجعل الدبابات الإسرائيلية تغوص فيها إلى أبراجها. وأدى هذا إلى استخدام مشاة المظلات التابعة للواء العقيد داني مات في التقدم، وكذا المشاة الميكانيكية بعد الترحل من عرباتهم المدرعة. وفي الساعة الحادية عشرة إلا الربع أبلغ العقيد إسماعيل عزمي قائد الجيش، أن موقع الكتيبة ٨٩ مظلات في طوسون على القناة محاصر بقوات العدو، وأن الموقع يتعرض لقصف عنيف من المدفعية والطيران، وأن الخسائر جسيمة ولم يبق من الكتيبة وفقا لتبليغ قائدها سوى ١٢٠ فردا فقط. ومع بداية يوم ٢١ أكتوبر أفاد قائد اللواء مركز قيادة الجيش الثاني أن الاتصال مع الكتيبة ٨٩ مظلات في طوسون مقطوع نظرا للقصف الجوي والمدفعي المركز عليها. وخلال هذا اليوم تمكنت القوة المتبقية من الكتيبة من الارتداد شمالا في اتجاه الإسماعيلية. وقد ترتب على مخالفة العقيد إسماعيل عزمي قائد اللواء ١٨٢ مظلات لأمر قائد الجيش الثاني بعدم نسف الجسر الشرقي للترعة؛ تنحية العقيد عزمي عن قيادته بعد صدور القرار بوقف إطلاق النار. . . ففي يوم ٢٥ أكتوبر تسلم العقيد عبد الرحمن بهجت قيادة اللواء ١٨٢ مظلات.

غدود 81 صنحنيم: הגדוד תפס עמדות הגנה בעין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.] ב-20 לחודש, לאחר שנאלץ לסגת מעמדותיו המבוצרות מדרום לתחנת הרכבת סרפאום ביום הקודם תחת לחץ הטנקים הישראליים, לעמדותיו החדשות בעין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.], שנמצאו במרחק של כ-5 ק"מ מצפון לסרפאום, על דרך העפר המקבילה לתעלת סואץ הקלה. ב-20 לחודש המשיכו טנקי האויב והחי"ר הממוכן שלו את לחצם צפונה, והצליחו לאחר צהרי אותו יום להשתלט על עין ע'צין [אזור "דרגש" – "אדום" 6520 – א.ר.], ושארית גדוד 81 صنحنים נאלץ להמשיך את נסיגתו צפונה בכיוון נפישה.

الكتيبة ٨١ مظلات: كانت الكتيبة تحتل موقعا دفاعيا في عين غصين يوم ٢٠ أكتوبر، بعد اضطرابها إلى الارتداد من موقعها الحصين جنوب محطة سكة حديد سراييوم في اليوم السابق تحت ضغط الدبابات الإسرائيلية إلى الموقع الجديد في عين غصين الذي يقع على مسافة حوالي ٥ كيلو مترات شمال سراييوم، على الطريق الترابي الموازي لترعة السويس. وفي يوم ٢٠ أكتوبر واصلت دبابات العدو ومشاته الميكانيكية ضغطها شمالا، وتمكنت بعد ظهر ذلك اليوم من الاستيلاء على عين غصين، واضطرت بقايا الكتيبة ٨١ مظلات إلى مواصلة ارتدادها شمالا في اتجاه نفيشة.

גדוד 85 צנחנים: בעקבות כך שמפקד הגדוד עסק בארגונו מחדש במחנות אנשאץ ב-18 לחודש, כדי להחזיר לו את כשירותו הקרבית, הוציא עמיד [תא"ל-פ.מ.] מחמוד עבדאללה, מפקד הצנחנים, הוראה למפקד הגדוד לנוע בבוקר שלמחרת לאסמאעיליה. בשעה 09:00 בבוקר ה-19 לחודש הגיע הגדוד למחנה אל-ג'לאא' שבאסמאעיליה. בערב אותו יום קיבל מפקד גדוד 85 צנחנים משימה ממפקד ארמיה 2, והיא להשתלט ולאבטח את היעדים הבאים:

الكتيبة ٨٥ مظلات، على أثر قيام قائد الكتيبة بعملية إعادة تجميعها في معسكرات أنشاص يوم ١٨ أكتوبر لاستعادة كفاءتها القتالية، أصدر العميد أ.ح محمود عبد الله قائد المظلات أمره إلى قائد الكتيبة بالتحرك صباح اليوم التالي إلى الإسماعيلية. وفي الساعة التاسعة صباح يوم ١٩ أكتوبر وصلت الكتيبة إلى معسكر الجلاء بالإسماعيلية. وفي مساء اليوم نفسه تسلم قائد الكتيبة ٨٥ مظلات المهمة من قائد الجيش الثاني، وهي قيام الكتيبة باحتلال وتأمين الأهداف التالية:

٥٥١

עמ' 552

ג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.] בכוח של פלוגה מתוגברת, תבה שיח' חנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.] בכוח של הגדוד פחות שתי פלוגות ותחנת טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] בכוח של פלוגה מתוגברת, וזאת כדי למנוע מהאויב להתקדם צפונה בכיוון אסמאעיליה. בעת הסיור שערך מפקד הגדוד בצהרי ה-20 לחודש, התברר לו כי לא ניתן להגיע למוצב טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.], מאחר והוא נמצא תחת הפגזה והפצה כבדות. לפני אור אחרון ב-20 לחודש התברר שתחנת טוסון ["פוקסטרוט" א' – א.ר.] נכבשה על-ידי האויב, ולפיכך שינה מפקד הגדוד את הערכות גדודו בהתבסס על כך שג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.] יכבש על-ידי הגדוד (פחות פלוגה – במקור) ותבה שיח' חנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.] על-ידי פלוגה מתוגברת, וזאת בליל ה-20-21 לחודש. בהתאם להוראות שיצאו ממפקדת ארמיה 2 בשעה 21:45 בערב, הוחזרו מחלקת החי"ר הממוכנת ושתי מחלקות הטנקים השייכות לחטיבה 118 חי"ר ממוכן, שתפסו קודם לכן את מוצבי ג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני –

"ורשה" 2 – א.ר.] וחנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.], ליחידותיהן המקוריות, לפני אור ראשון של ה-21 לחודש, מאחר ויצאו הוראות לרכז את כוחות חטיבה 118 חי"ר ממוכן.

- جبل مریم بقوة سرية مدعمة - تبة الشيخ حنيدق بقوة الكتيبة (عدا سريتين) - محطة طوسون بقوة سرية مدعمة. مع العمل على منع العدو من التقدم شمالا في اتجاه الإسماعيلية. وخلال الاستطلاع الذي قام به قائد الكتيبة ظهر يوم ٢٠ أكتوبر، اتضح له أن موقع طوسون من المتعذر الوصول إليه لوقوعه تحت قصف عنيف من المدفعية والطيران. وقبل آخر ضوء يوم ٢٠ أكتوبر ثبت أن العدو تمكن من احتلال محطة طوسون، ولذا قام قائد الكتيبة ٨٥ مظلات بتعديل أوضاع كتيبته على أساس احتلال جبل مریم بقوة الكتيبة (عدا سرية) وتبة الشيخ حنيدق بسرية مدعمة وتم ذلك ليلة (٢٠ / ٢١) أكتوبر. وتنفيذا للتعليمات الصادرة من قيادة الجيش الثاني في الساعة العاشرة إلا الربع مساءً، تمت إعادة سرية المشاة الميكانيكية وفصيلتي الدبابات التابعة للواء ١١٨ مشاة ميكانيكي والتي كانت تحتل موقعي جبل مریم وحنيدق من قبل إلى وحدتهما الأصلية قبل أول ضوء يوم ٢١ أكتوبر، لصدور التعليمات بإعادة تجميع اللواء ١١٨ المشاة الميكانيكي.

תגבור גדוד 85 צנחנים: הגדוד תוגבר בבוקר ה-21 לחודש על-ידי גדוד מרגמות 120 מ"מ מסד"כ חטיבה 182 צנחנים (18 מרגמות – במקור), דבר שהוסיף לכוח האש של גדוד הצנחנים באופן משמעותי. אך האויב, שהטיל את הטנקים וחי"ר הממוכן שלו במהירות לכיוון צפון, להבקעת מערכי ההגנה המצריים, במטרה להגיע אל תעלת אסמאעיליה לפני שהחלטה על הפסקת האש תתקבל, פתח בהתקפה על תבה שיח' חנידק ["פוקסטרוט" 1 – א.ר.] באור ראשון ב-21 לחודש, בסיוע ארטילרי ואווירי חזק, והצליח לאחר קרב קשה, לחדור למוצב פלוגת הצנחנים, שהגנה על התבה [שיח' חנידק – "פוקסטרוט 1 – א.ר.], ושאריותיה נסוגו צפונה. מערכי ההגנה של חטיבה 182 צנחנים ב-21 לחודש הצטמצמו למוצב ג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.], אותו החזיק גדוד 85 צנחנים (פחות פלוגה – במקור). מפקד החטיבה הצטווה לארגן מחדש במהירות את שני הגדודים 81 ו-89 צנחנים באצטדיון הספורט באסמאעיליה, ולהחזירם לכשירות קרבית, כדי שיוכלו להחזיק במוצב ג'בל מרים [אזור קבר החיל האלמוני – "ורשה" 2 – א.ר.] עד הכדור האחרון

והאיש האחרון, וזה היה המצב האחרון בתעלת סואץ, לפני ההגעה
לאסמאעיליה עצמה.

وتعزيزا لقوة الكتيبة ٨٥ مظلات، تم تدعيمها صباح يوم ٢١ أكتوبر بكتيبة الهاون
١٢٠م، التي من ضمن تنظيم اللواء ١٨٢ مظلات (١٨ مدفع هاون) مما أدى إلى زيادة قوة
نيران كتيبة المظلات بصورة مؤثرة. ولكن العدو الذي انطلقت دباباته ومشاته الميكانيكية
بسرعة نحو الشمال لاجتياح الدفاعات المصرية بهدف الوصول إلى ترعة الإسماعيلية قبل
صدور القرار بوقف إطلاق النار، قام بمهاجمة تبة الشيخ حنيدق عند أول ضوء يوم ٢١
أكتوبر في ظل معونة قوية من المدفعية والطيران، وتمكن بعد معركة عنيفة من اختراق موقع
سرية المظلات، التي تدافع عن التبة وارتدت بقايا السرية نحو الشمال.

وأصبحت دفاعات اللواء ١٨٢ مظلات يوم ٢١ أكتوبر مقصورة على موقع جبل مريم
الذي تحتله الكتيبة ٨٥ مظلات (عدا سرية). وصدرت الأوامر إلى قائد اللواء بإعادة
تجميع الكتيبتين (٨١ و٨٩) مظلات على وجه السرعة في الإستاد الرياضي بالإسماعيلية
لاستعادة كفاءتهما القتالية، على أن يتم التمسك بموقع جبل مريم إلى آخر طلقة وآخر
رجل، فلقد أصبح هو الموقع الأخير على قناة السويس قبل الوصول إلى
الإسماعيلية مباشرة.